

HNÚŠŤANSKÝ HLAS

Kultúrno-spoločenský mesačník obyvateľov Hnúšte a okolia

ROČNÍK V / máj 2009

PROGRAM XIV. DNÍ MESTA Hnúšť'a 2009

Piatok 29.mája 2009

- 09.00 KNIŽNÉ HODY – otvorenie III.ročníka Knihy života nášho mesta a zahájenie Dní mesta
miesto: Námestie JFR
- 09.30 HREBENDOVA KAPSA – vyhodnotenie X. ročníka regionálnej literárnej a výtvar. súťaže
miesto: obradná sieň MsÚ
- 10.00 KRÁSA SPOD RUKY – výstava ručných prác žien z klubov dôchodcov a SZZP
miesto: klubová miestnosť MsKS
- 11.00 ZÁSAH - ukážky z činnosti policajného zboru
miesto: Francisciho ulica pred MsÚ
- 15.30 MESTO SVOJIM – vystúpenie skupín Gemerroll, RockReunion, HO...
miesto: štadión TJ Iskra
- 16.00 JÁN FRANCISCI – pietny akt pri pamätníku
miesto: Malé námestie JFR
- 16.45 ZASADNUTIE MsZ – slávnostné zasadnutie mestského zastupiteľstva
miesto: kinosála, spol.sála MsKS
- 18.00 Discotéka pre malých
miesto: štadión TJ Iskra
- 21.00 – 02.00 DISKOTÉKA
miesto: štadión TJ Iskra

Sobota 30.mája 2009

- 08.00 HNÚŠŤANSKÝ JARMOK – tradičná ponuka stánkového tovaru
miesto: Francisciho ulica
- 8.30 O POHÁR PRIMÁTORA – futbalový turnaj
miesto: štadión TJ Iskra Hnúšť'a
- 09.00 O ŠTÍT MESTA – volejbalový turnaj
miesto: ihriská GMH
- 17.30 OTVORENIE BRÁN – hudobné korzo, predaj vstupeniek na večerný koncert
- 19.00 Vystúpenie Petry KEPEŇOVEJ
- 21.00 ALPHAVILLE – hlavný koncert
miesto: štadión TJ Iskra
- 23.00 - 04.00 VIDEO DISKOPÁRTY - uvádza DJ Julo alias Python
miesto: štadión TJ Iskra

KINO RIMAVA
VÁS POZÝVA

na najlepší hororový snímok
tohto roka

SÚMRAK
(Twilight)

14. mája 2009 o 18.00 hod.
sa Bella zaľúbi do chlapca,
ktorý ju nesmierne priťahuje,
ale Edward nie je obyčajný
chalan...

na americkú drámu s Tomom
Cruisom v skutočnom príbehu
protinacistického sprisahania
s hlavným cieľom - likvidácia
Adolfa Hitlera.

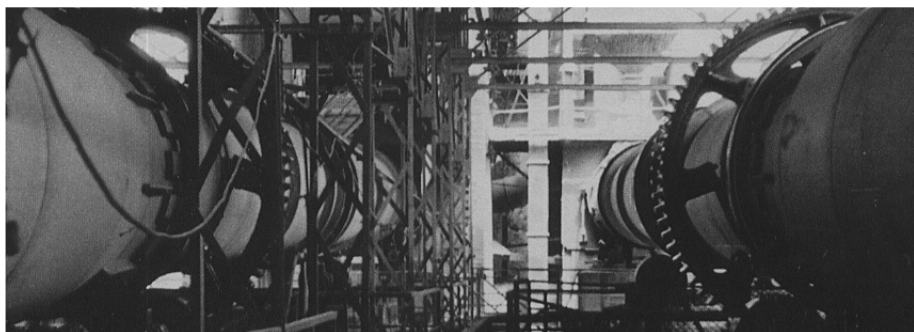
VALKÝRA

V utorok 19. mája o 18.00 hod.

STRANA Z HISTORICKÉHO KALENDÁRA
100 rokov prvej rotačnej pece
na pálenie magnezitu na svete

V roku 2009 si pripomínáme 100. výročie prvej rotačnej pece na pálenie magnezitu na svete. Toto výročie je vhodnou príležitosťou, aby sme sa zamysleli nad jej doterajšou činnosťou.

Celá uplynulá storočnica jestvovania rotačnej pece na Hačave je úzko spätá s rozvojom magnezitového priemyslu na Slovensku. Hačavský závod zohráva v histórii magnezitového priemyslu významnú úlohu. Bolo to práve územie Hačavy, kde roku 1900 začala firma MIAG výstavbu najmodernejšej magnezitovej továrne v Rakúsko-Uhorsku. Tento rok môžeme právom označiť za začiatok priemyselne-ho spracovania magnezitu na Slovensku. Továreň v Hačave bola vystavaná v roku 1900 – 1901. Závod v Hačave dostal miestne označenie „Horná magnezitka „. Výstavba továrne stála okolo 1 000 000 zlatých. Vystavané boli štyri šachtové pece s ročnou kapacitou okolo 10 000 t páleného magnezitu. Pece sa postavili podľa plánov inž. Dryandera. Išlo o jednostranné stolové šachtové pece, ktoré boli vykurované priamo uhlím z roštov. Súčasne boli vystavané v dnešnej starej kolónii byty pre zamestnancov a obchod (kantína). V roku 1905 sa podľa plánov vedúceho fabriky Františka Nagelschmitza vybuodovali ďalšie dve šachtové pece, jedna z nich s otočným roštom a kapacitou asi 5 000 ton. V roku 1908 sa stal vedúcim závodu v Hačave Ing. Viliam Hauenschild, ktorý viedol závod vyše 10 rokov. Bol vynikajúcim odborníkom a jeho úspešnú činnosť na Hačave dokazuje viac investičných akcií, zameraných hlavne na modernizáciu závodu. Pod jeho vedením bola v roku 1909 podľa plánov dánskej firmy Schmidt z Kodane postavená prvá rotačná pec na pálenie magnezitu na svete. Rotačná pec bola dlhá 43 m jej kapacita bola 20 000 t ročne. Technickou výhodou rotačnej pece oproti vtedy všeobecne používaným šachtovým peciam bola jej vysoká výrobnosť a hlavne odbremenenie obsluhy od ťažkej, s drinou hraničiacej práce ručného „ťahania materiálu „ za neznesiteľne sálajúceho tepla. Mechanizácia bola na tie časy na vysokej úrovni. Rotačná pec bola vykurovaná uhoľným prachom, pripravovaným v mlyne. Význam postavenia rotačnej pece dokazuje aj zvýšená výroba od jej postavenia. V roku 1915 sa podľa plánu inž. Hauenschilda prebudovala šachtová pec č.5 (postavená inž. Nagelschmitzom) na vertikálnu s automatickým vynášaním a ako palivo sa začal používať generátorový plyn. V závode sa teda prevádzkovalo 5 šachtových pecí, z toho štyri klasické stolové, s priamym vykurovaním uhlím z roštov a pec č. 5 , ktorá bola prvá vývojová pec vertikálna a automatickým vynášaním. Novopostavená rotačná

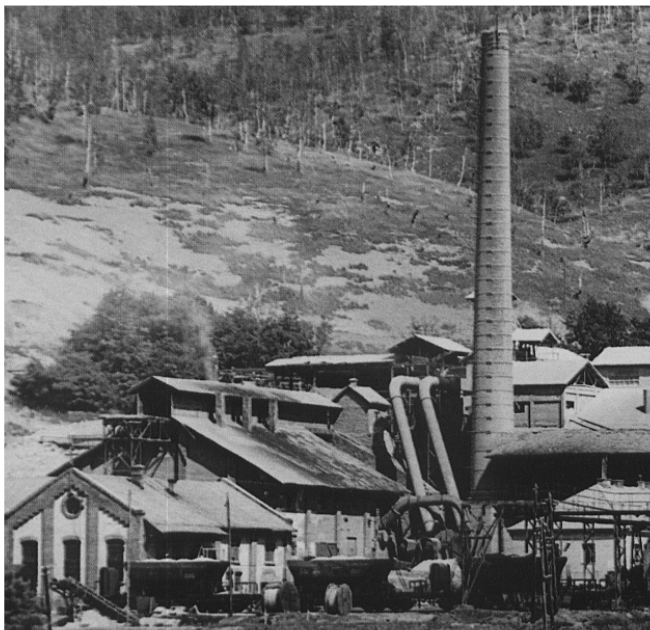

www.hnusta.sk - mesto ako na dlani

pec sa nazývala šiesta (hatos).

Po roku 1923 boli šachtové pece definitívne zlikvidované a výroba sa obmedzila len na rotačnú pec.

V roku 1948 vypálila rotačná pec 25 418 ton, čo znamenalo rekord v histórii závodu a vyššia výroba bola len v rokoch 1910-1913, avšak vtedy prevádzkovali aj šachtové pece. Druhá rotačná pec bola postavená v Hačave v roku 1951 za jeden rok, pričom práce na jej výstavbe sa uskutočnili vo vlastnej réžii bez cudzej pomoci a jej spustením do prevádzky sa zvýšila kapacita výroby slinkov o ďalších 20 000 ton ročne. V tomto roku sa prestavil aj

chladíč rotačnej pece č. 1. V rokoch 1961-62 sa vykonala rekonštrukcia oboch rotačných pecí. Počas rekonštrukcie bola vykonaná výmena starých plášťov oboch rotačných pecí, uloženie nových tesnení a žiarových hláv, výmurovka pecí, rekonštrukcia náhonov, elektromontáž. Celkové náklady na rekonštrukciu činili 2,554 tis. Kčs.

Za zmienku stojí jedna technická zaujímavosť uvádzaná v archívnych údajoch: hačavské rotačné pece vykazovali jedno z najvyšších časových využití v meradle celého podniku a dosahovali najvyšší špecifický výkon na m²/h. Tento ukazovateľ predstavoval v tom období svetovú úroveň u klasických rotačných pecí. Hlavným výrobným sortimentom na Hačave bol tehliarsky magnezitový slinok. Tento výrobok sa využíval predovšetkým pre výrobu magnezitových stavív v lubeníckej tehelni, kde z Hačavy putovalo takmer 90 % celkovej výroby a zbytok sa expedoval k tradičnému odberateľovi do NSR. Druhým výrobným sortimentom bol oceliarský magnezitový slinok. Z archívnych záznamoch sa dočítame, že závod Hačava bol jediným výrobným závodom na tzv. „rotafrit“. Vyrábala sa výlučne pre export do NSR a Talianska. Za

zmienku stojí tiež, že v období, keď nebol dopyt po slinutopálenom magnezite ako náhradný program sa v závode vyrábala kaustický magnezit, pod komerčnou značkou „PAVMENTIT“. Z hľadiska exportu boli výrobky závodu Hačava veľmi hľadané a mnohí zahraniční odberatelia si požadovali výlučne výrobky závodu Hačava, nakoľko boli v tom období vysoko kvalitné čo bolo spôsobené vysokou kvalitou vstupnej suroviny. V súvislosti s ukončením ťažby vo vlastnej bani Burda bolo rozhodnuté s postupným útlmovým programom rotačných pecí. Príkaz na definitívne odstavenie výroby v rotačných peciach bol vydaný v roku 1989. Výroba bežného sortimentu slinkov bola v septembri ukončená a závod, ktorý výrobne zabezpečoval produkciu magnezitových slinkov bežnej kvality na dvoch rotačných peciach s ročnou kapacitou 52 tis. ton oceliarského a tehliarského slinku skončil svoju prevádzku.

Obnovenie činnosti rotačnej pece zabezpečila nemecká spoločnosť INTOCAST AG, ktorá odkúpila Hačavskú magnezitku po 2,5 roka trvajúcim konkurze v značne zdevastovanom stave. Spoločnosť prijala koncepciu modernizácie a intenzifikácie výroby. Súčasťou postupného plánu bola aj rozsiahla rekonštrukcia rotačnej pece č.1. Potreba rekonštrukcie vyplynula z potrieb nového výrobného programu závodu. Oprava a rekonštrukcia rotačnej pece bola zahrnutá do druhej etapy a bola vykonaná v rokoch 2004-2005. Vykonala sa rekonštrukcia samotnej rotačnej pece a pri jej rekonštrukcii boli rekonštruované aj návazne prevádzky ako je skladovanie a zavážanie suroviny do rotačnej pece, skladovanie, triedenie a expedícia hotovej výroby, odprašovanie technologických zariadení- zdrojov vzniku škodlivín, modernizácia mazania ložísk rotačnej pece a chladíča, zabezpečenie chladenia rotačného chladíča, demontáž niektorých zariadení, ktoré boli nahradené novými. V súčasnosti rotačná pec vypaľuje magnezitový slinok s obchodným názvom INTOFRIT R používaný najmä pri výrobe žiaruvzdorných hmôt a stavív.

Po uplynutí 100 rokov existencie rotačnej pece možno objektívne konštatovať, že s jej vybudovaním a činnosťou je úzko spätý rozvoj priemyslu v tejto oblasti. Za uplynulú storočnicu si v závode našlo miesto niekoľko desiatok ľudí a práve pri príležitosti jubilea rotačnej pece si spomíname na všetkých, ktorí na Hačave pracovali a ktorým patrí vďaka za ich odvedenú prácu.

Oslavy „100 rokov prvej magnezitárskej rotačnej pece“, sa budú konať v rámci Dní mesta Hnúšťa dňa 29.5.2009 o 15 hodine v závode INTOCAST Slovakia a.s. prevádzka Hačava.

Ing. Igor Olejár, člen predstavenstva a výrobný riaditeľ INTOCAST Slovakia, a.s.

Možno bláznivý, ale najmä pestrý apríl v MsKS

V utorok 7. apríla sa z pódia v Dome kultúry JFR ozvali slávičie hlasy. Konala sa totiž regionálna súťaž v speve populárnej a ľudovej piesne žiakov špeciálnych základných škôl SLÁVIK 2009. Už na druhý deň v stredu 8. apríla ich vystriedali mladí folkloristi, ktorí súťažili v speve, tanci a hre na ľudový hudobný nástroj v regionálnej

prehliadke DETSKÝ FOLKLÓR sporej s výstavkou Veľkonočná krása. A 17. apríla sa stretli na výročnej členskej schôdzi záhradkári z Majera, ktorú viedol ich predseda a súčasne poslanec Mestského zastupiteľstva Ján Matiaš, prítomný bol aj zástupca primátora Bc. Martin Pliešovský.

22 tanečných kreácií sa vystriedalo v stredu 22. apríla na regionálnej prehliadke PÓDIUM MLADÝCH TANEČNÍKOV. Nesúťažne sa predviedli kolektívy z Veľkého Krtíša, Modrého Kameňa, Haliče, Oždian, Revúcej, Poltára, Rimavskej Soboty a samozrejme z Hnúšte. Podpisy rozdával Štefan Chlebo.

Posledné dva aprílové dni sa niesli v znamení prednesu poézie a prózy na XXI. ročníku regionálnej súťaže FRANCISCIHO HNÚŠŤA a STAVANÍ MÁJA, ktoré tradične organizuje MsKS pred Mestským úradom, pod taktovkou J. Piliarika.

Klikni si na www.hnusta.sk a si v obraze !!!

Hnúšť'a - mesto s bohatou minulosťou baníctva a históriou železiarskou...

NA OKRAJI OBCE STOJÍ MAŠA. STRÁŽNIK PRÁVE ŠIESTU ODZVONIL... LEDVA POSLEDNÉ ÚTLE VEČERNÉ ZVONENIE ZVONČEKA V TICHEJ DOLINKE ODZNELO, TU ROZLAHOL SA VYSOKÝ HLAS, VYLÚDENÝ CVENDŽAVÝM ÚDEROM KLADIVA O LIATINOVÚ TLAPKU. TO ROBOTNÍK HORE NA KYCHTE (NÁSYPNÝ OTVOR PECE) DÁVA ZNAMENIE O POČTE VÝSYPOV DO OHNIVEJ PECE ALEBO, ŽE PRIŠIEL ČAS Z NEJ VYPUSTIŤ SUROVÉ OHNIVO – TEKUTÉ ŽELEZO. STROJ ZDÝMA, MECHY FUČIA, OHEŇ HUČÍ POD PECOU, KALOPÓDIE – TO JEST DREVENÉ, NA POVRCHU KOŽOU OBTIAHNUTÉ PANTOFLE TAVIČOV, OBSKAKUJÚCICH PO TROSKE OKOLO PECE ŠKVRČIA. O CHVÍLU SA Z PRS PECE, PREBORENÝCH PUCKOU A TYČOU, OHNIVÁ TEKUTÁ SUROVINA SVIEŽIM ČERVENO-ŽLTÝM PRÚDOM HADILA DO PRIESTRANNÝCH FORIEM „HUSÍ“ NAZVANÝCH. ŽERAVÉ ŽELEZO OŽIARUJE ČIERNE POSTAVY A SPOTENÉ TVÁRE MAŠIAROV, PRITOM FRFOTÁ A ISKRÍ. „BIM!“ ZAZNELO NA KYCHTE. NASTALA NOVÁ ŠICHTA. MEDZITÝM PRÍCHODZÍ, UŽ VYMENENÍ ROBOTNÍCI NA HÁKACH TROSKU ODVLAČUJÚ, PLIESKAJÚ LOPATAMI – PRCHKÝ PLAMEŇ PRED ČELUSTÍM PECE ZAHADZUJÚ UHLIARSKYM PRACHOM. IM NAD HLAVAMI VYSOKO POD KROVOM PRACUJÚ KYCHTÁRI. HURTUJÚ ŽELEZNÝMI VOZÍKMI, RÚCAJÚ ŽELEZNÚ RUDU A DREVENÉ UHLIE DO PLAMENNÉHO PRIEPADLISKA. PONAD TO VŠETKO, PROTI ZELENÉMU LESU VZNÁŠA SA Z VYSOKÉHO KOMÍNA V KUČERAVÝCH KOTÚČOCH DLHÝ PRUH LAHKÉHO FARBISTÉHO KOVOVÉHO DYMU A ZVLÁŠTNEHO PACHU...

Výroba železa a jeho spracovanie patrili k najstarším výrobným odvetviám na Slovensku. Bohaté ložiská kvalitných rúd, hojnosť lesov, dostatok vodnej energie vytvárali priaznivé podmienky pre rozvoj železiarstva aj v Hnúšti. Železo sa spracúvalo cez stáročia kladivom, neskôr poháňaným vodným kolesom tzv. hámrom (fabrilibus domibus, qui vulgo hamur vocantur). Hámor znamenal tú časť železiarskej huty, v ktorej sa spracúvala železná hruda, vytavená v kusových peciach vykúvaním pod vodným kladivom na úžitkové železo, najčastejšie tyče. Pojem hámor sa užíval pre celú železiarsku výrobnú jednotku, vrátane taviacej pece. Prvé hámre na vodný pohon sa objavili v Slovenskom rudohorí. Ján zo Štítnika dal do zálohu v roku 1344 (!) Mikulášovi, mešťanovi z Jelšavy majetkový podiel i s kováčskym domom, ktorý sa ľudovo nazýva hámor. Ide o prvé písomné zachytenie existencie tohto zariadenia, nielen na území Slovenska, ale v celom Uhorskom kráľovstve. K rozvoju železiarstva na Slovensku od 16. storočia prispeli okrem baníctva aj vojenské potreby vyvolané jednak tureckou expanziou, ako aj povstaniami uhorských stavov. Vznikali početné huty a hámre, najmä v oblasti rudohoria, kde boli najbohatšie zásoby ľahko tavitelnej i prístupnej rudy, aj dostatok paliva – dreveného uhlia. Je možné, že výrobu a spracovanie železa môžeme datovať od neskorej doby rímskej cez obdobie sťahovania národov až do slovanského obdobia. Ved' vieme, že rímsky cisár Marcus Avrélius okolo rokov 161 -180 n.l. v okolí Hnúšte porazil

tu usadených Gótov a Markomanov. Nejaký rozsiahlejší archeologický výskum v našich zeme-pisných šírkach nebol robený a preto neexistuje významný dôkaz o metalurgii železa v okolí Hnúšte z týchto období. Hutníctvo železa je tu však nepochybne staršie ako ho zaregistrovali historické pramene.

V katastrálnom území Hnúšte sa s kutacími prácami a ťažbou začalo v druhej polovici 18. storočia. Prvým ťažiarom zaujímavým sa o ťažbu železných rúd v chotári Hnúšte bol Ján Bodó zo Štítnika, ktorý 27. mája 1758 požiadal v mene Mikuláša Kubínyiho Nižší banský súd v Dobšinej o udelenie výhradných kutísk v hone Hanusková, Grajciarová, Konvenica a Dubica. Vďaka pozitívnym výsledkom sa aj Terézia Kubínyiová rozhodla v roku 1760 zintenzívniť banské práce v lokalite Hanusková (severná časť Šteповho vrchu smerom k Mútniku). Požiadala banský súd o povolenie raziť jednu kutáciu a jednu Dedičnú štôľňu spolu s hlavnou šachtou a ostatnými náležitosťami potrebnými pre banskú prevádzku. Podobne v roku 1770 Andrej Abrahamčík na majetku Mikuláša Kubínyiho vykonal v lokalite Dolina – Vrch na deviatich výhradných kutiskách kutacie práce. Sám Mikuláš Kubínyi požiadal o udelenie výhradných kutieb vzťahujúcich sa na vyhľadávanie všetkých druhov kovov v hone Kamenistô. Ďalším novým podnikateľom bol Ján Krúdy, ktorý na lokalite Grajciarová v mene Terézie Kubínyiovej požiadal v roku 1772 o udelenie kutieb. Aj v blízkom Mútniku Tomáš a Ondrej Schnobelovci vyhľá-

dávali drahé kovy a medenú rudu. Vyťažené rudy sa na mieste náleziska aj spracovávali. Prvá správa dokladujúca existenciu železiarne v Hnúšti pochádza z 15. októbra 1772.

kej Bystrici kúpno-predajnú zmluvu medzi Andrejom Kubínyim z Hnúšte a Leopoldom Puchnerom z Banskej Bystrice týkajúcu sa predaja 1/4 železiarne v Hnúšti ako aj dvoch žele-

kých podielov v Meďanom ako aj novopostavenú stupu pri štôlni sv. Anton Paduánsky v Klenovci. Zariadenie železiarne sa nachádzalo v zlom stave a preto Dištriktuálny banský súd v

Hnúšťanská Maša - železolejáreň v roku 1915

Výrobné zariadenie patrilo Štefanovi Törökovi. V r. 1780 na Sinci v hone zvanom pod Dubčekom kutal v piatich kutbách Pavol Adamovič. Kapitálovo mu pomáhali Juraj Bartók a Kubínyiovci. Za zaujímavú správu tu môžeme považovať objavenie kobaltovej rudy.

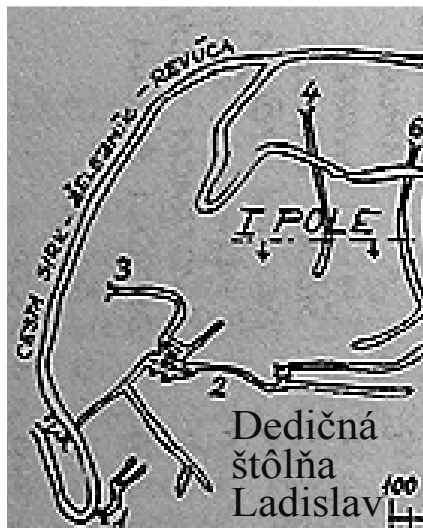
Bansko - hutnícke podnikanie, ako sme mali možnosť registrovať vyššie, nebolo len doménou mužov. V prípade Hnúšte to bola Terézia Kubínyiová, ktorá dala ťažiť železnú rudu aj v kopci Murárskô. Železorudné žily tu doslova vychádzali na povrch. Pre tuhú zimu a zlé prístupové cesty požiadala o prevádzkový pokoj v tamojšej štôlni ako aj v baniach v Hnúšti a Rimavskej Bani. V roku 1792 v Hnúšti prevádzkoval okrem nej dve slovenské vysoké pece – dúchačky aj Andrej Kubínyi. Dňa 19. marca 1795 potvrdil Substitučný banský súd v Bans-

zorudných baní, dúchačky, hámra za 3000 rýnskych zlatých v hotovosti spolu s právom ťažiť drevo pre potreby železiarne a hámrov v lesoch Klenovca a na Polome, ktoré Kubínyi vlastnil. V r. 1797 pracovali v Hnúšti dve vysoké pece – dúchačky, jedna patrila Andrejovi Kubínyimu, ktorý v nej v tom čase vyrobil 300 centov kovaného železa a druhá Terézii Kubínyiovej, ktorá vyrobila 525 centov kovaného železa. Začiatkom 19. storočia došlo k zmene vedenia železiarní. Dovedajší majiteľ Andrej Kubínyi ako kapitán domobrany bol náhle povoláný do armády. Vedením bol poverený cisársko-kráľovský nadporučík Pavol Kysel, s ktorým bola uzavretá zmluva 20. októbra 1800. V nasledujúcich rokoch sa železiareň topila v dlhoch a z neprijemnej situácie sa Andrej Kubínyi chcel dostať tým, že predal niekoľko bans-

Smolníku určil komisiu, ktorá v Hnúšti 14. mája 1806 stanovila, že majetky budú podliehať súdu a ten ich zároveň dal pod správcovstvo Antona Popoviča. Pre nedostatok peňazí bol nútený prepustiť uhliarov a niekoľko robotníkov od vysokej pece. Neskôr sa Popovič zriekol dovedajšieho správcovstva a ako dôvod udal vysoký vek. Do osudov železiarne v Hnúšti teda vstupuje bývalý vlastník železiarne v Zakopanom Ján Reichersdorfer z Vieličky.

V Revúcej vznikla v roku 1807 spoločnosť zvaná Železná kompánia. Na ďalší rok sa okrem zakladateľov – revúckych mešťanov a šteliera (majiteľa hámra) Andreja Šramka – pridali aj cechy, spojili niekoľko hámrov a vďaka úspechom sa chceli do spoločnosti pripojiť aj ďalší podnikatelia. 3. mája 1808 došlo k podpísaniu novej dohody a bola založená Muránska Únia.

Kapitál spoločnosti bol 252 tisíc zlatých, jej úradným jazykom bola slovenčina. Únii sa darilo a vyplácala podielnikom vysoké dividendy. Unifikačné snahy po vzore Muránskej únie prišli vhod začiatkom 19. stor. aj pre rodinu Kubínyiovskú. V Rimavskej doline založila sa 13. mája

1809 spoločnosť Rimavská Koalícia, ktorá mala 22 podielnikov a jedným zo zakladateľov bola aj Muránska Únia. Sídlo bolo v Rimavskom Brezove, riaditeľom Koalície po Fridrichovi Foglerovi, ktorý býval v Hnúšti, sa stal Ondrej Pazár, ktorý písomnú agendu vybavoval v Hnúšti. Úradnou rečou bola latinčina. Vstup železiarne v Hnúšti do novovytvorenej spoločnosti bol dosť komplikovaný, pretože celý komplex mal v prenájme spomínaný Ján Reichersdorfer až do 14. februára 1810. V januári 1811 bola uzavretá dohoda medzi A. Kubínyim a Rimavskou Koalíciou o predaji železiarne. Reichersdorfer upozornil vedenie Koalície, že železiareň je zaťažená dlhmi. Ťažkosti s peniazmi rôznych veriteľov pretrvávali aj po smrti Andreja Kubínyiho (15. januára 1815). Ďalší podnikateľ Peter Kubínyi v roku 1811 predal železiareň v Hnúšti ako aj hámor

v Klenovci a tak sa celý komplex železiarskych závodov v Hnúšti a okolí stal definitívne majetkom Rimavskej Koalície. Novoetablovaná spoločnosť spracúvala železnú rudu zo Železníka a palivo získavala z okolitých hôr. Ruda sa dovážala na spracovanie vozmi, najčastejšie ťahaných volským záprahom, zriedkavejšie koňmi. Obe spoločnosti v Železníku vlastnili 57% banských mier, v Rákoši 68%. V roku 1810 spolu vyťažili 10 600 ton železnej rudy a v 30.- 40. rokoch už okolo 15 tisíc ton. Do výrobného komplexu Rimavskej koalície v roku 1814 bolo zapojených 87 robotníkov, z toho v Rimavskom Brezove robilo 17 hutníkov a 17 uhliarov. V hámri v Likieri pracovali deväť hámorníci, v skujňovacom hámri v Rimavici desiat a v Hnúšti pri dúchačkách pracovalo 27 ľudí. V roku 1817 Koalícia zamestnávala už 150 robotníkov. V rokoch 1819 – 20 sa výroba podstatne zvýšila,

povolenie postaviť v chotári Hnúšte dva skujňovacie hámre medzi Hnúšťou a Kotlišťom, kde už vtedy stála novopostavená frišovňa (vyhňa pre spracovanie finálneho výrobku) – pod studňou na Kapustnískách. V roku 1830 vyrobila Koalícia 14 273 a 60 funtov (1 funt = 56 dkg) surového železa a 1 986 centov a 25 funtov liatiny. V tomto období Koalícia zamestnávala až 20 úradníkov, troch sluhov a 249 robotníkov. V štyridsiatich rokoch sa v Hnúšti po prvýkrát na Slovensku konali pokusy so skujňovaním železa pomocou novej technologickej metódy s využitím kychtových plynov. Postupným zvyšovaním výroby sa dosiahlo vyrobiť v roku 1846 až 29 180 centov surového železa a 5 108 centov liatiny. Po revolučných rokoch 1848/49 vleklá kríza spôsobila útlm výroby, viazol odbyt a tak sa niektoré prevádzky zatvárali. Znovuoživeniu výroby dala nádej

Osadenstvo kovorobotníkov v Likieri v roku 1918

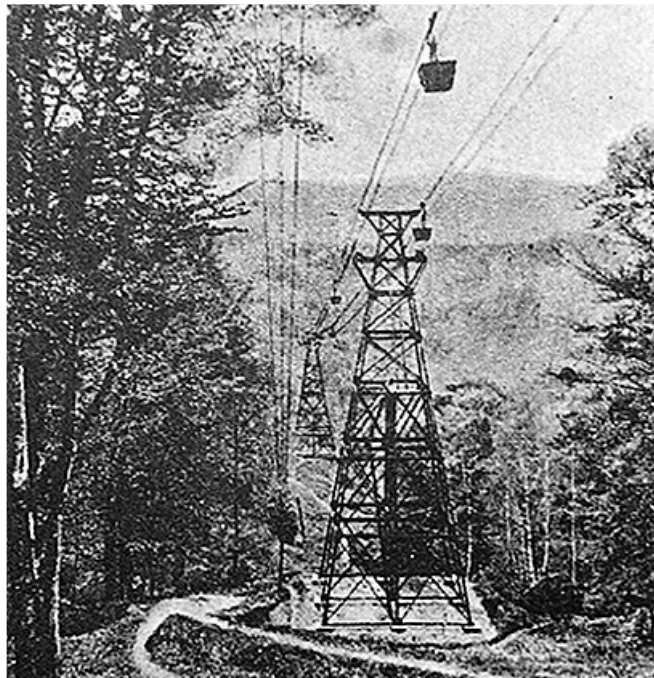

hlavne pri výrobe kovaného železa. Okrem toho sa tu vyrábali aj rôzne druhy náradia ako grace, lopaty, motyky, sekery, kálačky, čakany i kramle. V roku 1828 Koalícia požiadala o

spolupráca troch spoločností: Rimavskej Koalície, Muránskej Únie, ktoré 6. júla 1852 podpísali v osade Bartová pri Revúcej dohodu o zlúčení a 13. augusta sa k nim pridal aj

Spolok gemerských železiarov (železiareň Ózd) a tak vznikla jedna z najvýznamnejších železiarskych spoločností v Uhorsku Rimavsko-muránska železiarska spoločnosť so sídlom v Rimavskom Brezove. Spoločnosť vlastnila rozsiahly majetok. Hneď po zlúčení začal železiarsky komplex s masovým nárastom produkcie. Železo sa spracúvalo v hnúšťanskej Maši vo vysokej peci, okolitých hámroch a v troch vysokých peciach v Revúcej. Surové železo sa vozilo do Ózdu, kde sa spracovalo v modernej valcovni plechov. Kapitál spoločnosti bol 3,8 milióna zlatých a vlastnila tak 74% všetkých banských polí v Železníku. Rimavsko-muránska železiarska spoločnosť začala v roku 1855 raziť dedičnú štôľňu Ladislav, aby sprístupnila aj nižšie časti ložiska. Zásoby v ložisku sa odhadovali na 5,6 milióna ton a zásoby v Rákoši na polovicu zásob Železníka. Železnícke ložisko sa stalo významným, v roku 1856 sa tu vyťažilo 47,4% celouhorskej ťažby železa v Gemeri, z toho v Železníku 23,3%. Rakúsky železiarsky odborník I. Biderman zaraďoval tieto ložiská medzi štyri najväčšie v Rakúsku. V roku 1857 vyrobila spoločnosť 678 ton železa. V roku 1863 boli z jej iniciatívy železnícke bane zmapované. Miestna ruda bola kvalitná a lacná v porovnaní s rudou z iných baní. Cena bola nižšia aj napriek nákladnému systému prepravy k peciam na vozoch po zlých cestách a v roku 1880 sa vyrobilo až 20-tisíc ton železa. V roku 1881 bola splynutím Rimavsko-muránskej železiarskej spoločnosti a Šalgotárjanskej spoločnosti pre rafináciu železa založená Rimamuránsko-šalgotárjanska železiarska účastinná spoločnosť so sídlom v Budapešti za kapitálovej asistencie finančných ústavov Krajinskej banky (Länderbank) a Viedenského bankového spolku (Wiener Bankverein), ktorá bola najväčším bansko-hutníckym koncernom v Uhorsku s 15-tisíc zamestnancami. Pri svojom vzniku mala táto spoločnosť na slovenskom území viac malých vysokých pecí, ktoré však nestačili kryť jej potrebu surového železa. Preto skoncentrovala takmer celú slovenskú produkciu do novovybudovaných železiární v Likieri (Hnúšťá dostala ponuku na vybudovanie závodu na svojom katastrálnom území, ale vtedajší radní páni ju neakceptovali). Jadrom závodu síce zostala huta v Hnúšti, no len so zastaralou vysokou pecou, zariadenou na drevené uhlie a s týždennou výkonnosťou iba 120 ton surového železa. Pri

výstavbe nového závodu zostala v činnosti. V roku 1883 sa vybuďovala v Likieri prvá koksová vysoká pec na Slovensku, v roku 1885 druhá a v roku 1892 tretia. Denná kapacita sa pohybovala okolo 200 ton surového železa. Závod v Hnúšti sa rozšíril a špecializoval sa na výrobu liatiny a liatinových výrobkov. Lanová dráha tzv. šodron-

ka spojovala vysokopecný závod v Likieri so železorudnou baňou v Železníku, začínala pri štôľni Ladislav a merala 12 028 metrov. Tá sa začala stavať v roku 1881, bola typu Bleichert a do prevádzky bola daná v roku 1883. Lanové vozíky tzv. hunty vážili 150 kg a naložená ruda mala hmotnosť 330 kg. Rýchlosť dopravy bola 1,7 metra za sekundu. Ročne sa takto prepravilo až 170 tisíc ton železnej rudy. Na trati boli 2 poháňacie a prepínacie stanice. Stožiare boli sprvu z dubového dreva, bolo ich na trati 210 a merali od 2,5 metra až po 40 metrov. V rokoch 1893 – 1896 boli postupne nahradené kovovými. Lanová dráha bola poháňaná parnými kotolňami. Od roku 1884 po nej dopravovali aj rudu určenú pre erárnu vysokú pec v Tisovci. Začiatkom 20. stor. hutnícky priemysel upadol aj vďaka politickým zmenám v spoločnosti. Od roku 1917 sa prevádzky začali sťahovať do Ózdu (snahy boli už od roku 1908), až napokon posledná pec v Hnúšti-Likieri vyhasla v roku 1921. Železolejárňu v Hnúšti zbúrali v roku 1922. Hnúšťá je nepopierateľným a pevným bodom Slovenskej banskej cesty, ktorá je súčasťou Európskej cesty železnej – VIA MAGNA !

Bc. Martin Pliešovský

Obec Rimavská Baňa

vypisuje v zmysle § 4 zákona NR SR č.596/2003 Z.z. o štátnej správe školstva a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a § 5 zákona NR SR č.552/2003 Z.z. o výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov výberové konanie na obsadenie funkcie

RIADITEĽ/RIADITEĽKA ŠKOLY:

Základná škola s materskou školou, Fláková 8/5, Rimavská Baňa
s predpokladaným nástupom od 1.7.2009

Kvalifikačné predpoklady:

- vysokoškolské vzdelanie príslušného študijného odboru v zmysle vyhl. MŠ SR č.41/1996 Z.z. o odbornej a pedagogickej spôsobilosti v znení neskorších predpisov
- absolvovanie I. kvalifikačnej skúšky alebo náhrady

Iné kritériá a požiadavky:

- najmenej 5 rokov pedagogickej praxe
- občianska a morálna bezúhonnosť
- osobnostné predpoklady na výkon riadiacej funkcie
- znalosť platnej legislatívy

Požadované doklady do výberového konania:

- overené kópie dokladov o vzdelaní
- doklad o absolvovaní I. kvalifikačného stupňa
- potvrdenie o pedagogickej praxi
- profesijný životopis
- aktuálny výpis z registra trestov (nie starší ako tri mesiace)
- predloženie návrhu koncepcie rozvoja školy v písomnej forme
- písomný súhlas uchádzača k použitiu osobných údajov pre potreby výberového konania

Prihlášku s požadovanými dokladmi v zalepenej obálke s označením VÝBEROVÉ KONANIE - názov a adresa školy - NEOTVÁRAŤ je potrebné zaslať alebo osobne doručiť najneskôr do 15. mája 2009 na adresu: Obecný úrad, Hlavná 168, 980 53 Rimavská Baňa.

Termín a miesto výberového konania oznámi vyhlasovateľ prihláseným uchádzačom najmenej 7 dní

Zdroje k histórii (str.5-8): Žilák, J.: Topografický popis Malohontu z roku 1802 / Žilák, J.: K vývoju vlastníckych pomerov SLZ v Hnúšti-Likieri / Žilák, J.: Hnúšť'a vo svetle zemepanskej držby od najstarších čias až do roku 1848 / Frák, G.: Železiarska výroba v Revúcej / Frák, G.: Baníctvo v Železníku /Kramaričová, L.: História železorných baní v Železníku Pasiar, Š.: Pamätná kniha obce Hnúšť'a / Kol. autorov: 115 rokov priemyslu v Hnúšti / Sokolovský, L.: Osídlenie Malohontu od najstarších čias do 19. storočia /Sokolovský, L.: Stručné dejiny Malohontu do roku 1802

Otvorené denne 6:00–21:00

- každý deň čerstvé ovocie a zelenina
- chutné pečivo pečené viackrát denne
- automatický výkup fliaš
- platba eurom

TESCO
supermarket
Hnúšťa

S nami ušetríte

Navštívte nás

T-Centrum Rim. Sobota

U nás všetko na jednom mieste!

Magio - digitálna televízia

4G internet alebo
T-Mobile mobilný internet

Pevná linka alebo mobilný
telefón s najvýhodnejším
paušálom

T-Centrum
Hlavné námestie 3311
Rim. Sobota
047/ 56 31 500

len u nás pri uzavretí
zmluvy darček navyše

drinn

T · · Com ·

T · · Mobile ·

TECHNICKÉ SLUŽBY MESTA HNÚŠŤA PONÚKAJÚ občanom a organizáciám tieto služby:

1. Zemné a výkopové práce (Bielorus, HON)
2. Nákladnú dopravu (Š 706VSV- sklápač)
3. Opravu a údržbu verejného osvetlenia
4. Práce zdvíhacej plošiny (Avia AK MP 13)
5. Úprava, kosenie a odvoz zelene, orezávka stromov
6. Opravy chodníkov a komunikácií po rozkopávkach
7. Odvoz a uskladnenie komunálneho a drobného stavebného odpadu veľkoobjemovými kontajnermi
8. Komplexné pohrebné služby

Ceny dohodou. Sme platcami DPH.

Kontakt: 047/ 542 35 00, 0917 272 429

Ing. Miroslav Morháč, riaditeľ TSM

Technické služby mesta Hnúšťa oznamujú občanom, že poskytujú komplexné pohrebné služby v rozsahu:

- zakúpenie rakvy, smútočných vencov,
- prevoz a uloženie zosnulého v chladiacich boxoch,
- vystavenie zosnulého pred pohrebom,
- komplexný smútočný obrad v Dome smútku,
- zabezpečenie nosičov,
- vykopanie hrobu na mieste posledného odpočinku,
- prevoz zosnulého na kremáciu.

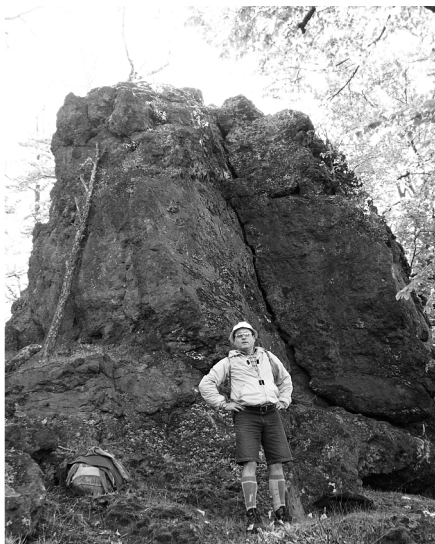

047 / 542 25 26

TURISTI PO SOPEČNÝCH STOPÁCH

Aj napriek hmlistému sobotnému ránu, 18. apríla, sa na železničnej stanici v Hnúšti stretlo deväť skalných členov hnúšťanského Klubu slovenských turistov. Ich kroky viedli do maloplošnej Národnej prírodnej rezervácie Ragáč, s rozlohou 9,73 ha. Ragáč je jedna z najmladších sopiek na Slovensku. Je časťou bazaltového lávového prúdu s pozostatkom struskového sopečného kužeľa. Nájst' tu môžete pseudojaskyne po explóziách plynov a pár. Nachádza sa tu i kamenné more a vzácny cerový les. Motorákom sa dopravili do Hajnáčky, odkiaľ pokračovali pod Ragáč (305 m n.m.) a veľmi strmým chodníkom, s prevýšením 270 m, vystúpili na vrch Ragáč (537 m n.m.). Odtiaľto sa im naskytili fantastické výhľady na okolité kopce vyčnievajúce z hmly až na vzdialenú Mátru v Maďarsku. Po krátkom rozjímaní zostúpili do sedla Pod deravým cerom, odkiaľ sa vydali krásnou jarnou prírodou cez Gemerské Dechtáre na Širkovský hrad (368 m n.m.). Železničná stanica v Jesenskom bola tou poslednou zastávkou na trase dlhej 24 km a s prevýšením 715 m, ktorú zdolali s krátkymi oddychovými prestávkami za osem aj pol hodiny.

Ján Berceli, foto Ondrej Király

Hnúšťanský hlas

Vydáva Mesto Hnúšť'a

Redakcia: MsKS

Rumunskej armády 195

981 01 HNÚŠŤA

náklad 300 ks

phone: 047 / 542 23 84

fax: 047 / 542 32 52

email: msks@hnusta.org

web: www.hnusta.sk

Hnúšťanský hlas

kultúrno- spoločenský
mesačník obyvateľov
mesta Hnúšť'a a okolia.

Redakčná rada:

Zodpovedný:

Jaroslav Piliarik

Členovia:

Bc. Martin Pliešovský

Ing. Anna Tóviková

Mária Kvetková

Hilda Ginisová

Ing. Oľga Maciaková

Mgr. Marta Vargová

Milan Kušpál - fotograf

Redakcia si vyhradzuje
právo upravovať
príspevky.

Nevyžiadané
rukopisy a fotografie
nevraciam.

Neprešlo jazykovou
úpravou.

Dizajn: Scribus comp

Tlač: Reality Print
Rimavská Sobota